

พิธีกรรมพื้นบ้าน : ศึกษาวิเคราะห์คติความเชื่อและการถ่ายทอด
ภูมิปัญญาทางพิธีกรรมขึ้นท้าวทั้ง 4 คู่เยาวชนในจังหวัดแพร่*
FOLK RITUALS : AN ANALYTICAL STUDY OF BELIEFS AND
TRANSMISSION OF THE FOUR GUARDIAN DEITIES RITUAL
WISDOM TO YOUTH IN PHRAE PROVINCE

อภิชา สุขจীন, Aphicha Sukjeen
พระอนุสรณ์ กิตติวณโณ, Phra Anusorn Kittiwanno
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus
E-mail : yanasophano@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมขึ้นท้าวทั้ง 4 ของชุมชนในจังหวัดแพร่ 2) เพื่อศึกษาคติความเชื่อในพิธีกรรมขึ้นท้าวทั้ง 4 ของชุมชนในจังหวัดแพร่ 3) เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาทางพิธีกรรมขึ้นท้าวทั้ง 4 คู่เยาวชนในจังหวัดแพร่ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) โดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกและจัดกิจกรรมการถ่ายทอดเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิจัยพบว่า

1) พิธีขึ้นท้าวทั้งสี่เป็นประเพณีบวงสรวงท้าวจตุโลกบาล พระอินทร์ และพระแม่ธรณีรวม 6 องค์ เพื่อความเป็นสิริมงคลของงานและชุมชน สืบทอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคเหนือ โดยจัดก่อนงานมงคลต่าง ๆ การจัดพิธีต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชน ทั้งการเตรียมเครื่องบูชา อาหาร และตุ้ม มีการสร้างแท่นไม้ และวาง “สะตวง” 6 กระถางเพื่อถวายแด่เทพทั้งหก อาจารย์ผู้ประกอบพิธีจะอัญเชิญเทพให้มาคุ้มครองและดลบันดาลความผาสุกร่มเย็นแก่ทุกคนในงาน

* Received 22 December 2025; Revised 30 December 2025; Accepted 31 December 2025

2) พิธีขึ้นท้าวทั้งสี่ในจังหวัดแพร่จัดขึ้นเพื่อบวงสรวงและอัญเชิญเทพผู้คุ้มครองโลกให้ดูแลบ้านเมือง สะท้อนความเชื่อผสมผสานพุทธ พราหมณ์ร่วมกับความเชื่อเรื่องผีพื้นบ้าน ใช้เครื่องสังเวย “สะตวง” อาหาร ข้าวเหนียว แกงหวาน หมากพลู ดอกไม้ และธงสีต่าง ๆ นิยมประกอบก่อนงานมงคล เช่น ขึ้นบ้านใหม่ งานบุญ ปีใหม่ เพื่อเสริมความมั่นใจและความเป็นสิริมงคล พิธีนี้แสดงถึงความศรัทธา ความกตัญญู และความผูกพันกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สืบทอดยาวนาน

3) การถ่ายทอดพิธีขึ้นท้าวทั้งสี่สู่เยาวชนแบ่งเป็น 5 กระบวนการหลัก เริ่มจากการสร้างความตระหนักรู้ผ่านผู้รู้ในชุมชน ถ่ายทอดประวัติและความเชื่อของพิธี ให้เยาวชนมีประสบการณ์จริงในการเตรียมงาน ฟ้อนรำ ตีกลอง และอัญเชิญท้าวทั้งสี่ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างรุ่น ทั้งองค์ความรู้ คำบูชา และคุณค่าทางจิตวิญญาณ ใช้สื่อยุคใหม่และกิจกรรมชุมชนเพื่อปลูกฝังความภาคภูมิใจในรากเหง้าวัฒนธรรมและความสำคัญของพิธีกรรม

ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูพิธีกรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ในชุมชนอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งเป็นต้นแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่เยาวชนในรูปแบบเชิงปฏิบัติการที่สามารถประยุกต์ใช้กับประเพณีอื่นได้ต่อไป

คำสำคัญ : พิธีกรรมพื้นบ้าน, คติความเชื่อ, พิธีกรรมขึ้นท้าวทั้ง 4

Abstract

This study aims to (1) examine the body of knowledge related to Khuen Thao Thang Si (Ritual of the Four Guardian Kings) practiced by communities in Phrae province; (2) study the belief systems and cosmological concepts underlying this ritual; and (3) transmit the ritual knowledge and indigenous wisdom of Khuen Thao Thang Si ritual to the younger generation in Phrae province. The study employed an action research methodology, incorporating in-depth field interviews and participatory knowledge-transfer activities.

The research findings were as follows:

1. The Khuen Thao Thang Si ritual is a traditional rite venerating the Four Guardian Kings (Caturmahā^ārāja), together with Indra and the Earth Goddess, making a total of six deities. It is performed to bless community events and ensure prosperity. Originating from Northern Thai indigenous wisdom, this ritual is conducted prior to auspicious occasions. Its preparation requires strong community cooperation, including the arrangement of offerings, food, and ritual flags (tung). A wooden altar is constructed, and six Sa Tuaung (offering trays) are placed to honor the six deities. The ritual specialist then invokes the deities to bestow protection, harmony, and well-being upon all participants.

2. In Phrae province, Khuen Thao Thang Si ritual is performed to invite the protective deities who safeguard the world and the community, reflecting a syncretic belief system combining Buddhist, Brahmanical, and local animistic traditions. The offerings typically include Sa Tuaung trays, sticky rice, sweet dishes, betel nuts, flowers, and various colors of ritual flags. It is commonly conducted before auspicious events, such as housewarming ceremonies, merit-making, and New Year festivities, to enhance spiritual confidence and good fortune. The ritual embodies long-standing values of faith, gratitude, and the deep cultural connection between the community and its ancestral traditions.

3. The intergenerational transfer of Khuen Thao Thang Si ritual involves five key processes: building awareness through local knowledge keepers; teaching the history and belief systems of the ritual; providing hands-on experience in event preparation, traditional dance, drumming, and the invocation of the Four Guardian Kings; facilitating intergenerational exchange of knowledge, chants, and spiritual values; and utilizing digital media and community-based activities to instill pride in cultural heritage. These processes aim to develop deeper understanding among youth of the ritual's meaning and its significance within local cultural identity.

Overall, the findings offer practical guidelines for preserving and revitalizing local ritual traditions in a sustainable manner, and provide action-

based knowledge transmission model that can be adapted to other cultural practices.

Keywords : Folk Rituals, Beliefs, Four Guardian Deities Ritual

บทนำ

ความเชื่อ (Beliefs) ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ และถือว่าเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างหนึ่ง (ธวัช ปุณโณทก, 2530, น. 30) การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสมัยโบราณที่มีความเจริญทางด้านวิชาการน้อย ความเชื่อจึงเกิดจากการเกิดขึ้น และการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มนุษย์เชื่อว่าเป็นการบันดาลให้เกิดขึ้นจากอำนาจของเทวดา พระเจ้า หรือภูติผีปิศาจ ดังนั้น เมื่อเกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ขึ้น เช่น ฝนตก พายุพัด ไฟไหม้ แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด อุทกภัย และวาทภัยต่าง ๆ ขึ้น ล้วนเป็นสิ่งที่มียุทธิต่อชีวิตหรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งยากที่จะป้องกันหรือแก้ไขได้ด้วยตัวเอง บางอย่างเป็นเหตุการณ์ที่อำนาจประโยชน์ แต่บางเหตุการณ์ที่เป็นอันตรายต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ มนุษย์จึงพยายามที่จะคิดหาวิธีการที่จะก่อให้เกิดผลในทางที่ดี และเกิดความสุขให้กับตนเอง เพื่อกระทำต่อสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ทำให้เกิดเป็น แนวทางปฏิบัติที่เป็น พิธีกรรม หรือศาสนาเกิดขึ้น (นันทนา ขุนภักดี, 2530, น. 5)

พิธีกรรม เป็นวิวัฒนาการของความเชื่อของมนุษย์ที่ต้องการที่จะให้ความเชื่อนั้นมีทั้งหลักปฏิบัติที่เหมือนกัน (เดือน คำดี, 2545, น. 46) และสร้างความน่าเชื่อถือเคารพต่อความเชื่อของมนุษย์ ซึ่งหลักปฏิบัติต่าง ๆ เมื่อมีรูปแบบ แบบแผนตายตัว และยังให้คุณและโทษแก่ผู้ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามก็ได้ ซึ่งพิธีกรรมสามารถที่จะแยกออกเป็นพิธีกรรมอีก 4 ประเภท (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2567, น. 12) ได้แก่ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมลัทธิความเชื่อ พิธีกรรมจากจารีตประเพณี และพิธีกรรมจากวัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรมนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่มีอยู่ทุก ๆ สังคมและศาสนาในสังคมนั้น ๆ เพราะพิธีกรรมเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงศาสนาให้ดำรงอยู่ อีกทั้งยังเป็นแหล่งก่อให้เกิดประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละสังคมอีกด้วย พิธีกรรมนับว่าเป็นผลมาจากความเชื่อของมนุษย์ เมื่อเชื่อในสิ่งใดก็มักจะให้ความศรัทธาและบนบานเพื่อขอความช่วยเหลือจากสิ่งเหล่านั้น ไม่ว่าสิ่งดังกล่าวจะอำนาจประโยชน์ให้หรือไม่ก็ตาม และกลายเป็นพิธีกรรมเพื่อความศักดิ์สิทธิ์ในสิ่งที่ตนนับถือ

ภาคเหนือเป็นภูมิภาคหนึ่งที่มีลักษณะของพิธีกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และสะท้อนให้เห็นถึง วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี รวมถึงระบบความเชื่อ ที่มีการยอมรับนับถือ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำท้องถิ่น พร้อมกับการยอมรับนับถือในเรื่องผี ในฐานะวิญญูณที่สามารถลดบันดาลความสำเร็จให้ได้ ตลอดจนถึงการยังคงปฏิบัติสืบทอดความเชื่อเรื่องผี (พระครูมหาสิงค์, 2555, น. 108) โดยลักษณะของการประกอบพิธีกรรมนั้นเป็นการผสมผสานความเชื่อที่มีทั้ง ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา ความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และความเชื่อเรื่องผี หรือสิ่งลี้ลับ ที่ถูกแสดงออกผ่านพิธีกรรมพื้นบ้าน ที่นอกจากจะเกิดจากความเชื่อแล้วนั้น ยังสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีการสืบทอดปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยอดีต ทั้งการจัดเตรียมเครื่องพลีกรรมในการประกอบพิธี การกำหนดฤกษ์ยามในการประกอบพิธี และขั้นตอนในการประกอบพิธี ที่จะมีผู้ประกอบพิธีหรือในทางภาคเหนือมักจะเรียก “ปู่อาจารย์” เป็นผู้ขับเคลื่อนขั้นตอนในการประกอบพิธี ในบางกรณีผู้ประกอบพิธีกรรมก็จะ เป็นพระสงฆ์ด้วยเช่นกัน แต่ก็มีวัดอุประสงค์เดียวกัน คือเสริมสร้างความเป็นสิริมงคล ขับไล่สิ่งที่ไม่ดี สำหรับพิธีกรรมที่จัดขึ้นนั้น ในบางพิธีกรรมก็สามารถที่จะกระทำได้ตลอดทั้งปี เช่น พิธีสืบชาติตา พิธีขึ้นท้าวทั้ง 4 (สำนักงานวัฒนธรรมเชียงใหม่, 2548, น. 1) พิธีบูชาเทียน พิธีส่งเคราะห์เอาขวัญ พิธีรดน้ำมนต์ ฯลฯ ส่วนพิธีที่กระทำในช่วงฤดู หรือกระทำในรอบปีนั้น เช่น พิธีเลี้ยงผี ที่มักจะกระทำหลังจากเสร็จสิ้นฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงพิธีเลี้ยงผีบ้าน ที่มักจะทำในช่วงวันสงกรานต์ เป็นต้น

จังหวัดแพร่เป็นหนึ่งในจังหวัดทางภาคเหนือที่มีความหลากหลายในด้านความเชื่อและวัฒนธรรมประเพณี แต่ละชุมชนมีพิธีกรรมเฉพาะที่สะท้อนโลกทัศน์และวิถีชีวิต เช่น พิธีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยตรงและโดยอ้อม รวมถึงพิธีที่มีรากฐานจากความเชื่อเรื่องผี ซึ่งทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครอง และพิธีกรรมที่ใช้เพื่อขับไล่สิ่งไม่เป็นมงคลในชุมชน (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแพร่, 2562, น. 45-47) อาทิ เช่น พิธีขึ้นท้าวทั้ง 4 พิธีส่งเคราะห์เอาขวัญ พิธีสืบชาติตา พิธีสวดถอน พิธีสวดเบิก พิธีบูชาข้าว พิธีเลี้ยงผี พิธีบูชาเทียน (บูชาเทียน) และพิธีรดน้ำมนต์ พิธีดังกล่าว ได้มีการยึดถือปฏิบัติ และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน แต่ในขณะเดียวกัน การประกอบพิธีดังกล่าว กลับถูกจำกัดเพียงแค่เฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุเท่านั้น ที่ยังคงมีการสืบทอด ในขณะที่กลุ่มวัยกลางคนและเยาวชนกลับไม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญเท่าที่ควร ทำให้ภาพการประกอบพิธีกรรมที่เกิดขึ้น มักจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุเท่านั้น ซึ่งหากพิจารณาถึงประโยชน์ของพิธีกรรมนั้น แม้ว่าจะเป็นพิธีกรรมที่มาจากความเชื่อที่หลากหลาย แต่ก็ถือเป็นสิ่ง ที่ช่วยก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน บางพิธีกรรมก็มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ทั้งทางตรงและทางอ้อม(บุญลือ วันทายนต์, 2518, น. 9) ก็ถือเป็นการส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสทำบุญ มีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา มีจิตใจที่เบิกบาน และเป็นสื่อธรรมะในการนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ พิธีกรรมพื้นบ้านที่เกิดขึ้น ยังสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของกลุ่มคนในพื้นที่ ที่แสดงออกผ่านความเชื่อและการเข้าร่วมใน

แต่ละพิธีกรรม โดยในการประกอบแต่ละพิธีนั้น จะมีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และกรรมวิธี ในการจัดเตรียมเครื่องสังเวยที่แตกต่างกัน เครื่องประกอบพิธีกรรมส่วนมากก็มาจากภูมิปัญญา ของชุมชนเป็นหลัก เช่น สะตวง หรือ กระทง ที่ทำมาจากกาบกล้วย ตำแห่ว หรือ ตาเหี่ยว (ผ่องศรี ชุมพวง และคณะ, 2564) ที่ทำมาจากไม้ไผ่ ตลอดจนถึงเครื่องประกอบพิธีอื่น ๆ ที่ต้อง อาศัยภูมิปัญญาจากผู้สูงอายุและปราชญ์ท้องถิ่น ในการช่วยจัดเตรียม ทำให้องค์ความรู้ด้าน พิธีกรรมพื้นบ้านถูกจำกัดเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุเท่านั้น และนับวันก็ยิ่งที่เลือนหายจากชุมชน ในขณะที่กลุ่มเยาวชนกลับไม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของพิธีกรรมเท่าที่ควร ทำให้ภาพสะท้อนที่ออกมาจึงมีเพียงเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุเท่านั้น ที่ยังคงมีการสืบทอดในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมขึ้นท้าวทั้ง 4 ของชุมชนในจังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาคติความเชื่อในพิธีกรรมขึ้นท้าวทั้ง 4 ของชุมชนในจังหวัดแพร่
3. เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาทางพิธีกรรมขึ้นท้าวทั้ง 4 สู่วัยรุ่นในจังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พิธีกรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อและการถ่ายทอดภูมิปัญญาทาง พิธีกรรมขึ้นท้าวทั้ง 4 สู่วัยรุ่นในจังหวัดแพร่” ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยทำการรวบรวม วิเคราะห์ และ สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมล้านนา คติความเชื่อท้าวจุลโลกบาล ประเพณีท้องถิ่นจังหวัดแพร่ และแนวความคิดการถ่ายทอดภูมิปัญญา เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและกำหนดประเด็นคำถามสำหรับสัมภาษณ์เชิงลึก

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบการสัมภาษณ์ เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้รู้ด้านพิธีกรรม ผู้อาวุโส พระสงฆ์ และกลุ่มเยาวชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง พร้อมทั้งสังเกตการณ์ และมีส่วนร่วมในพิธีกรรมขึ้นท้าวทั้ง 4 ในพื้นที่จริง เพื่อให้ ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบคลุม และสะท้อนบริบทชุมชนอย่างแท้จริง

3. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดทำรายงานวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ถูกนำมาถอดความ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยจึงตีความและสังเคราะห์องค์ความรู้ เกี่ยวกับพิธีกรรม คติความเชื่อ และรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่วัยรุ่น พร้อมจัดทำ รายงานวิจัยอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า พิธีขึ้นท้าวทั้งสี่ หรือพิธีขึ้นท้าวจตุโลกบาล เป็นพิธีบวงสรวงท้าวจตุโลกบาลทั้ง 4 พร้อมทั้งพระอินทร์และพระแม่ธรณี รวมเป็น 6 องค์ สืบทอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคเหนือมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีประกอบขึ้นก่อนการจัดงานมงคลต่าง ๆ เพื่อความเป็นสิริมงคลและขอคุ้มครองให้งานราบรื่น การเตรียมงานจะอาศัยความร่วมมือของชุมชน เช่น เพื่อนบ้านช่วยกันจัดเครื่องบูชา อาหารคาวหวาน ผลไม้ ตุง ข้าวตอกดอกไม้ เป็นต้น ในทางความเชื่อนั้น พิธีนี้อัญเชิญท้าวจตุโลกบาลทั้ง 4 ผู้ปกครองสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา ได้แก่ ท้าวธตรฐ (ทิศตะวันออก), ท้าววิรุฬหก (ทิศใต้), ท้าววิรุฬภัก (ทิศตะวันตก) และท้าวเวสสุวรรณ (ทิศเหนือ) โดยมีพระอินทร์เป็นราชาธิบดี และพระแม่ธรณีเป็นผู้ดูแลผืนดิน ซึ่งทั้งหมดมีหน้าที่คุ้มครองโลกมนุษย์และพระพุทธศาสนา สำหรับการประกอบพิธีจะสร้างแท่นหรือปราสาทท้าวทั้งสี่ โดยใช้เสาไม้สูงราว 1.5 เมตร มีไม้ขวางออกไปทั้งสี่ทิศ บนแท่นและปลายไม้จะวาง “สะตวง” ทำมาจากกาบกล้วยใส่เครื่องสังเวยต่าง ๆ รวม 6 กระทง ได้แก่ กระทงสำหรับพระอินทร์ ท้าวทั้ง 4 และพระแม่ธรณี ภายในประกอบด้วยอาหารคาวหวาน ผลไม้ ข้าว แกงส้ม แกงหวาน หมากพลู บุหรี่ ฐูปเทียน และดอกไม้ โดยจัดให้ครบ 4 อย่างตามคติความเชื่อ เมื่อจัดวางเสร็จ ปู่จ่าหรืออาจารย์ผู้ประกอบพิธีจะกล่าวคำอัญเชิญและคำสังเวยต่อท้าวทั้ง 6 เพื่อมาปกป้องรักษางานพิธีและให้เกิดสิริมงคลแก่เจ้าของงานและชุมชน

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า คติความเชื่อในพิธีขึ้นท้าวทั้ง 4 ของชุมชนจังหวัดแพร่ พิธีขึ้นท้าวทั้ง 4 เป็นประเพณีพื้นเมืองของชุมชนในจังหวัดแพร่ จัดขึ้นเพื่อบวงสรวงและอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งสี่ทิศมาปกป้องรักษาเมืองและบ้านเรือน พร้อมทั้งเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ประชาชน โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่เกิดภัยพิบัติ โรคระบาด หรือเหตุการณ์ไม่สงบ พิธีนี้ถือเป็นการขอพลังศักดิ์สิทธิ์มาช่วยคุ้มครองและสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปฏิบัติ ในบางพื้นที่ พิธีขึ้นท้าวทั้ง 4 ยังจัดควบคู่กับพิธีเลี้ยงผีเมืองหรือพิธีบวงสรวงเจ้าหลักเมือง แสดงให้เห็นการผสมผสานระหว่างคติความเชื่อทางพุทธ-พราหมณ์กับความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษของชาวล้านนา นอกจากนี้ พิธีขึ้นท้าวทั้ง 4 ยังถือเป็น ความเป็นสิริมงคล ก่อนจัดงานมงคลต่าง ๆ เช่น การขึ้นบ้านใหม่ งานปอยหลวง งานแต่งงาน หรือประเพณีปีใหม่สงกรานต์ การประกอบพิธีจะทำผ่านเครื่องสังเวยที่เรียกว่า สะตวง ทำจากกาบกล้วยจำนวน 6 ใบ สำหรับพระอินทร์ ท้าวทั้งสี่ และพระแม่ธรณี ภายในกระทงใส่ข้าว อาหารคาวหวาน ข้าวเหนียว แกงส้ม แกงหวาน หมากพลู บุหรี่ เมี่ยง ดอกไม้ ฐูปเทียน และธงประดับสีแตกต่างกันตามองค์เทพ

พิธีขึ้นท้าวทั้ง 4 ยังสะท้อน ความกตัญญูต่อเทวดาอารักษ์ ผู้ปกป้องรักษาบ้านเรือน และพระพุทธศาสนา การบวงสรวงนี้เป็นการแสดงความเคารพและขอบคุณท้าวจุลโลกบาล ที่ช่วยดูแลความปลอดภัยและความสงบสุขของชุมชน ทั้งในโอกาสงานมงคลภายในบ้านและวันขึ้นปีใหม่ ในแง่วิถีชีวิตของชุมชนในจังหวัดแพร่ พิธีขึ้นท้าวทั้ง 4 ถูกสืบทอดมาอย่างยาวนาน และถือเป็น ขั้นตอนแรกของการประกอบงานมงคล ไม่ว่าจะเป็นการสร้างบ้าน เปิดกิจการ หรือทำบุญต่าง ๆ การจัดพิธีนี้นอกจากจะเป็นการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้ว ยังเป็นการปกป้องรักษา และสร้างความมั่นใจให้กับผู้เข้าร่วมพิธี ซึ่งสะท้อนถึงความศรัทธา ความเชื่อ และความผูกพัน กับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น

สรุปได้ว่า พิธีขึ้นท้าวทั้ง 4 หรือพิธีบวงสรวงท้าวจุลโลกบาล เป็นพิธีที่ผสมผสานความ ศักดิ์สิทธิ์ ความเป็นสิริมงคล การป้องกันภัยอันตราย และความกตัญญูต่อเทพอารักษ์ ถือเป็น ส่วนสำคัญของวิถีชีวิตและประเพณีของชุมชนจังหวัดแพร่ มาจนถึงปัจจุบัน

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาทางพิธีกรรม ขึ้นท้าวทั้ง 4 สู่เยาวชนในจังหวัดแพร่แบ่งออกเป็น 5 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนักรู้ เริ่มจากการให้เยาวชนเข้าใจความหมายและคุณค่าของพิธี ผู้เฒ่าผู้แก่ ครูภูมิปัญญา หรือพระสงฆ์จะเล่าประวัติ ความเชื่อ และบทบาทของพิธี ผ่านเรื่องเล่า ภาพถ่ายและตัวอย่างจริง เพื่อให้เยาวชนเห็นภาพชัดเจนและเกิดความสนใจ 2) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์เยาวชน ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง เช่น การเตรียมสถานที่ เครื่องบูชา ชนตั้งเครื่องบูชา การอัญเชิญ ท้าวทั้ง 4 การพ้อนรำ และการตีกลองประกอบพิธี ซึ่งช่วยให้เข้าใจขั้นตอน ความศักดิ์สิทธิ์ และบรรยากาศของพิธีอย่างใกล้ชิด 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างรุ่น กระบวนการนี้เน้นการสื่อสารระหว่างคนรุ่นเก่ากับเยาวชน คนรุ่นเก่าเป็นครูภูมิปัญญา ถ่ายทอดความรู้ คำบูชา บทสวด และคุณค่าทางจิตวิญญาณ ขณะที่เยาวชนสามารถซักถาม แสดงความคิดเห็น และบันทึกความรู้เพื่อต่อยอดไปสู่การเผยแพร่ กระบวนการประกอบด้วย การบอกเล่าเรื่องราว การปฏิบัติจริง การซักถามและสนทนา 4) การประยุกต์ใช้สื่อและเทคโนโลยีการใช้สื่อดิจิทัล ช่วยให้เยาวชนเข้าถึงพิธีกรรมได้ง่ายขึ้น เช่น การทำวิดีโอสั้น อินโฟกราฟิก การ์ตูนแอนิเมชัน รวมถึงการใช้ VR/AR จำลองพิธีกรรม เยาวชนสามารถสร้างสื่อเองและเผยแพร่ในชุมชนหรือโลกออนไลน์ ทำให้พิธีขึ้นท้าวทั้ง 4 เป็นมรดกที่เข้าถึงคนรุ่นใหม่และสอดคล้องกับโลกยุคปัจจุบัน และ 5) การปลูกฝังความภาคภูมิใจและคุณค่าทางวัฒนธรรมพิธีขึ้นท้าวทั้ง 4 สะท้อนคุณค่าทางจิตวิญญาณ สังคม และศิลปวัฒนธรรม เช่น การรวมกลุ่มชุมชน การแสดงพ้อนรำ และดนตรีพื้นเมือง การเรียนรู้ผ่านการเล่าเรื่องและปฏิบัติจริงช่วยให้เยาวชนเกิดความใกล้ชิด เข้าใจพิธี และเกิดความภูมิใจในรากเหง้าวัฒนธรรม พวกเขาจะเห็นพิธีกรรมเป็นส่วนหนึ่งของ

ชีวิตและสังคมของตน ทำให้สามารถสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ดังนั้น การถ่ายทอดภูมิปัญญาทางพิธีกรรมขึ้นท้าวทั้ง 4 สู่เยาวชนจังหวัดแพร่ เป็นการผสมผสานระหว่าง การบอกเล่า การปฏิบัติจริง การแลกเปลี่ยนระหว่างรุ่น และการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้เยาวชนเรียนรู้เข้าใจ และภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้พิธีกรรมดั้งเดิมคงอยู่และปรับตัวสอดคล้องกับโลกยุคใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า พิธีขึ้นท้าวทั้ง 4 เป็นพิธีกรรมดั้งเดิมของชุมชนภาคเหนือ โดยเฉพาะในจังหวัดแพร่ มีจุดประสงค์เพื่อ บวงสรวงท้าวจตุโลกบาลทั้ง 4 และเทพอีก 2 องค์ ได้แก่ พระอินทร์และพระแม่ธรณี เพื่ออัญเชิญพลังศักดิ์สิทธิ์ให้ ปกป้องบ้านเมืองและชุมชน และทำให้ผู้คนที่อยู่อาศัยในบ้านนั้นมีความสุข ความปลอดภัย และความ เป็นสิริมงคล เป็นพิธีกรรมที่ได้สืบทอดมาจากคติความเชื่อตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ และปัจจุบัน ก็ยังคงมีการปฏิบัติสืบทอดเรื่อยมา ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สามารถ ใจเตี้ย (2561) “เรื่องการสื่อสารพิธีกรรมล้านนาเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ” ที่มีผล การศึกษาวิจัยพบว่า พิธีกรรมล้านนาเป็นพลังอำนาจในวิถีชีวิตบุคคลอันเป็นตัวขับเคลื่อนและ กลไกที่ก่อให้เกิดกระบวนการสื่อสารชุมชนผ่านพิธีกรรมและสัญลักษณ์นิยมอันเป็นผลมาจาก ประสบการณ์ตรงและทางอ้อมจากการมีส่วนร่วมปฏิบัติในฐานะสมาชิกของครอบครัว การปฏิบัติเกี่ยวกับพิธีกรรมล้านนายังมีวัตถุประสงค์เพื่อการต่อรองให้หายจากความเจ็บป่วย และเป็นการสะท้อนทางเลือกในการสร้างเสริมสุขภาพจิตของผู้คนภายใต้กฎเกณฑ์ชุมชน ความเชื่อ และทรัพยากรในท้องถิ่น รวมถึงเป็นกิจกรรมในการเสริมพลังอำนาจด้านจิตใจในการ อยู่ร่วมกันในสังคม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ความเชื่อในการประกอบพิธีขึ้นท้าวทั้ง 4 คือ การอัญเชิญท้าวจตุโลกบาลและเทพผู้พิทักษ์ มาคุ้มครองบ้านเมืองและผู้คน ให้มีความ ปลอดภัย สุข ความ เป็นสิริมงคล และแสดงความกตัญญูต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนเป็นการ สืบสานวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนล้านนาอย่างยาวนาน ในจังหวัดแพร่ นั้น การประกอบพิธี ขึ้นท้าวทั้ง 4 ด้วยคติความเชื่อว่าเป็นพิธีที่ศักดิ์ เสริมสร้างความเป็นสิริมงคล ป้องกันสิ่งไม่ดี และแสดงถึงความกตัญญูต่อเทวดาที่รักษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ กันต์กวีนต์ ทัดทาน (2562) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อเรื่องเทวดาที่มีอิทธิพลต่อล้านนา” ว่าใน สังคมไทยมีความเชื่อเรื่องเทวดามาจากวิวัฒนาการของความเชื่อทางจิตวิญญาณในธรรมชาติ ก่อให้เกิดคติความเชื่อในการนับถือ ผีสาง นางไม้เทวดา สอดคล้องกับหลักการปฏิบัติในทาง

ลัทธิความเชื่อดั้งเดิม อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ฮินดู และอิทธิพลของพระพุทธศาสนา สำหรับในล้านนานั้นแทบจะได้มีอิทธิพลทาง ด้านต่าง ๆ คือ 1) ด้านประเพณีและพิธีกรรม เช่น การขึ้นท้าวทั้ง 4 เป็นต้น 2) ด้านวรรณกรรมเช่น ชาดกคาถา คำเวณยาน 3) ด้านศิลปกรรม เช่น งานจิตรกรรมฝาผนัง ประติมากรรมปูนปั้น เป็นต้น 4) ด้านความศรัทธา เช่น การบวชบวช และการขอพร เป็นต้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาทางพิธีกรรม ขึ้นท้าวทั้ง 4 สู่เยาวชนในจังหวัดแพร่สะท้อนถึง ความพยายามในการสืบสานวัฒนธรรมและ ประเพณีดั้งเดิม ของชุมชนท้องถิ่น ภูมิปัญญาทางพิธีกรรมนี้ไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ เรื่องท้าวจุลโลกบาลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหกองค์เท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึง คุณค่าทางสังคม จิตวิญญาณ และศิลปวัฒนธรรม ของชาวล้านนาอย่างครบถ้วน สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พระปลัดวัชร วชิรญาณ และคณะ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญา ท้องถิ่นในประเพณีเชิงพุทธของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์” ว่ารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญา ท้องถิ่นด้านประเพณีเชิงพุทธในจังหวัดสุรินทร์มี 4 แบบ คือ 1) รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญา ประเพณีเชิงพุทธตามทัศนะคติของปราชญ์ชาวบ้านต้องปฏิบัติตามหลักการพัฒนาภูมิปัญญา ของปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น (2) รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการให้ความรู้ ประเพณีเชิงพุทธ มีการฝึกอบรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ การสร้างแหล่งเรียนรู้ ในชุมชน 3) รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธตามหลักสูตรสมัยใหม่ต้อง ยึดหลักการปฏิบัติ มีการจัดทำคู่มือ ภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธ แหล่งเรียนรู้ จัดทำคู่มือ สารสนเทศ ใช้เทคโนโลยีเพื่อทำงานติดต่อสื่อสาร 4) รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาประเพณี เชิงพุทธต้องเป็นกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตของคนท้องถิ่นในจังหวัดสุรินทร์เพื่อสร้าง ศรัทธาและสร้างกลุ่มอาสาในชุมชน

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า พิธีกรรมขึ้นท้าวทั้ง 4 เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มี รากฐานจากคติความเชื่อแบบผสมผสานทั้งพุทธ-พราหมณ์และความเชื่อพื้นบ้าน ซึ่งยังคงมี บทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของชุมชนในจังหวัดแพร่ พิธีกรรมดังกล่าวไม่เพียงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ทางจิตใจ แต่ยังเป็นกระบวนการสื่อสารทางสังคมที่สะท้อนอัตลักษณ์ ความศรัทธา และความ กตัญญูของผู้คน ทั้งยังเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ของเยาวชนผ่านการถ่ายทอดภูมิปัญญา เชิงปฏิบัติการที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของชุมชน สุดท้าย การสืบสานพิธีกรรมนี้จึงมี คุณค่าอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในระยะ ยาว ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ ได้ดังนี้

- 1) ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างพิธีกรรมขึ้นท้าวทั้ง 4 ขั้นตอนสำคัญ วิธีการเตรียมสถานที่ เครื่องบูชา และรูปแบบการประกอบพิธีตามคติล้านนาอย่างถูกต้องครบถ้วน
 - 2) เข้าใจความหมายเชิงสัญลักษณ์ของท้าวจตุโลกบาลทั้ง 4 รวมถึงบทบาทของพระอินทร์และพระแม่ธรณีในฐานะเทพผู้คุ้มครองชุมชนตามความเชื่อพื้นบ้านภาคเหนือ
 - 3) พบความผสมผสานของคติความเชื่อพุทธ พราหมณ์กับความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ซึ่งร่วมกันสร้างโลกทัศน์ทางจิตวิญญาณของชาวจังหวัดแพร่
 - 4) ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และบทบาทของพิธีกรรมในฐานะเครื่องหล่อหลอมความสัมพันธ์และความสามัคคีของชุมชน
 - 5) ได้กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่มีประสิทธิภาพ เช่นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การเล่าเรื่อง การฝึกปฏิบัติจริง การสื่อสารระหว่างรุ่น และการใช้สื่อเทคโนโลยีร่วมสมัย
 - 6) เข้าใจคุณค่าทางจิตวิญญาณและคุณค่าทางสังคมของพิธีกรรมขึ้นท้าวทั้ง 4 ที่มีต่อเยาวชน ทั้งในด้านอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ความภาคภูมิใจ และการเรียนรู้รากเหง้าของตน
 - 7) ได้แบบอย่างของการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน โรงเรียน ผู้นำท้องถิ่น และเยาวชน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการอนุรักษ์และสืบทอดมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
- สรุปได้ว่า งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ชี้ว่า พิธีกรรมขึ้นท้าวทั้ง 4 ไม่ได้เป็นเพียงพิธีกรรมเพื่อความเป็นสิริมงคลเท่านั้น แต่เป็นระบบองค์ความรู้ที่สะท้อนโลกทัศน์ทางศาสนา วัฒนธรรม และสังคมของชุมชนล้านนา พร้อมทั้งเป็นต้นแบบของกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่สามารถประยุกต์ใช้กับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นรูปแบบอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “พิธีกรรมพื้นบ้าน : ศึกษาวิเคราะห์คติความเชื่อและการถ่ายทอดภูมิปัญญาทางพิธีกรรมขึ้นท้าวทั้ง 4 สู่วัยรุ่นในจังหวัดแพร่” สรุปได้ว่า พิธีกรรมขึ้นท้าวทั้ง 4 เป็นพิธีกรรมที่สะท้อนรากฐานความเชื่อผสมผสานพุทธ พราหมณ์และคติผีพื้นบ้านอย่างเด่นชัด มีบทบาททั้งในด้านความเชื่อ การคุ้มครอง และความเป็นสิริมงคลของชุมชน การถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เยาวชนสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการใช้สื่อร่วมสมัย ทำให้เยาวชนเกิดความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่ากระบวนการถ่ายทอดมีส่วนช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น อันเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการสืบทอดและฟื้นฟูมรดกภูมิปัญญาในอนาคตอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะนี้มุ่งพัฒนาแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูพิธีกรรมขึ้นท้าวทั้ง 4 ให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนวัฒนธรรมจังหวัด โดยเน้นการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ร่วมระหว่างชุมชน โรงเรียน และหน่วยงานท้องถิ่น ควรสนับสนุนการจัดทำหลักสูตรหรือชุดความรู้สำหรับเยาวชนควบคู่กับการอบรมครูภูมิปัญญา เพื่อให้การถ่ายทอดเป็นระบบและต่อเนื่อง ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณสำหรับกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อเผยแพร่ความรู้แก่สาธารณะ ทั้งนี้ควรมีการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอเพื่อปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน โดยมีข้อเสนอแนะ ได้แก่

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีการสนับสนุนการจัดกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาทางพิธีกรรมในระบบการศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมให้โรงเรียนและสถาบันการศึกษาท้องถิ่นบูรณาการเรียนรู้อยู่เกี่ยวกับพิธีกรรมพื้นบ้าน เช่น พิธีขึ้นท้าวทั้ง 4 เข้าเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2) ควรมีการจัดอบรมครูและครูภูมิปัญญาเพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ คติความเชื่อ และขั้นตอนพิธีกรรมแก่เยาวชนอย่างถูกต้องและน่าสนใจ

3) ควรมีการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อเผยแพร่และรักษาพิธีกรรมสนับสนุนการสร้างสื่อดิจิทัล เช่น วิดีโอ AR/VR, อินโฟกราฟิก, เว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน เพื่อให้เยาวชนเข้าถึงพิธีกรรมได้ง่ายและสอดคล้องกับโลกยุคใหม่

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) การจัดกิจกรรมสืบสานพิธีกรรมในชุมชนและสถานศึกษา โดยใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วม เช่น การฝึกทำเครื่องบูชา การพ่อนรำ และการสวดอัญเชิญท้าวทั้ง 4

2) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้และสื่อดิจิทัล โดยใช้ข้อมูลวิจัยในการจัดทำสื่อการเรียนรู้ เช่น วิดีโอสาธิตพิธีกรรม อินโฟกราฟิก แอนิเมชัน หรือ AR/VR เพื่อให้เยาวชนเข้าใจขั้นตอนและความหมายของพิธีกรรมได้ง่าย เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนสร้างสื่อเผยแพร่เอง เช่น คลิปวิดีโอหรือบทความออนไลน์ เพื่อเพิ่มความสนใจและสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น

3) การสร้างเครือข่ายและกิจกรรมแลกเปลี่ยนระหว่างรุ่น โดยใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนรุ่นเก่าและเยาวชน เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาและคติความเชื่อ รวมถึงจัดตั้งเครือข่ายชุมชนที่มีส่วนร่วมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด เพื่อให้พิธีกรรมพื้นบ้านได้รับการสืบสานและเผยแพร่อย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเปรียบเทียบพิธีขึ้นท้าวทั้ง 4 ในหลายชุมชนของจังหวัดแพร่และจังหวัดใกล้เคียง เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและความเหมือนกันของคติความเชื่อและรูปแบบพิธีกรรม

2) ควรศึกษาผลกระทบของการสืบสานพิธีกรรมต่ออัตลักษณ์ชุมชน ความภูมิใจทางวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างรุ่น

3) ควรศึกษาผลกระทบจากความเจริญในปัจจุบันที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมพื้นบ้านในแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

กันกวินต์ ทัดทาน. (2562). ความเชื่อเรื่องเทวดาที่มีอิทธิพลต่อล้านนา. วารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์, 3(1), 1-9.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2567). เทศกาลและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เดือน คำดี. (2545). ศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธวัช ปุณโณทก. (2530). ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน ในวัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นันทนา ขุนภักดี. (2530). การวิเคราะห์ความเชื่อของชาวไทยในสวัสดิรักษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บุญลือ วันทายนต์. (2518). สังคมวิทยาศาสนา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ผ่องศรี ชุมพวง และคณะ. (2564). การศึกษาคติความเชื่อการใช้ตำแหหลวงของชุมชนแม่หล่ายอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ (การศึกษาอิสระปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต). แพร่ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่.

พระครูมหาสิงค์. (2555). เก่าดี ประเพณีและวัฒนธรรมล้านนาแต่โบราณ. เชียงใหม่ : วนิดาการพิมพ์.

พระครูปลัดวชิระ วชิรญาณ และคณะ. (2564). รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเพณีชิงพุทธของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์. วารสาร มจร บัณฑิตศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์, 7(1), 27-40.

สามารถ ใจดี. (2561). การสื่อสารพิธีกรรมล้านนาเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 6(2), 142-151.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแพร่. (2562). ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเพณีจังหวัดแพร่.
กรุงเทพฯ : กระทรวงวัฒนธรรม.

สำนักงานวัฒนธรรมเชียงใหม่. (2548). ปรีศนาธรรมในพิธีกรรมล้านนา. เชียงใหม่ : ธาราทอง
การพิมพ์.

